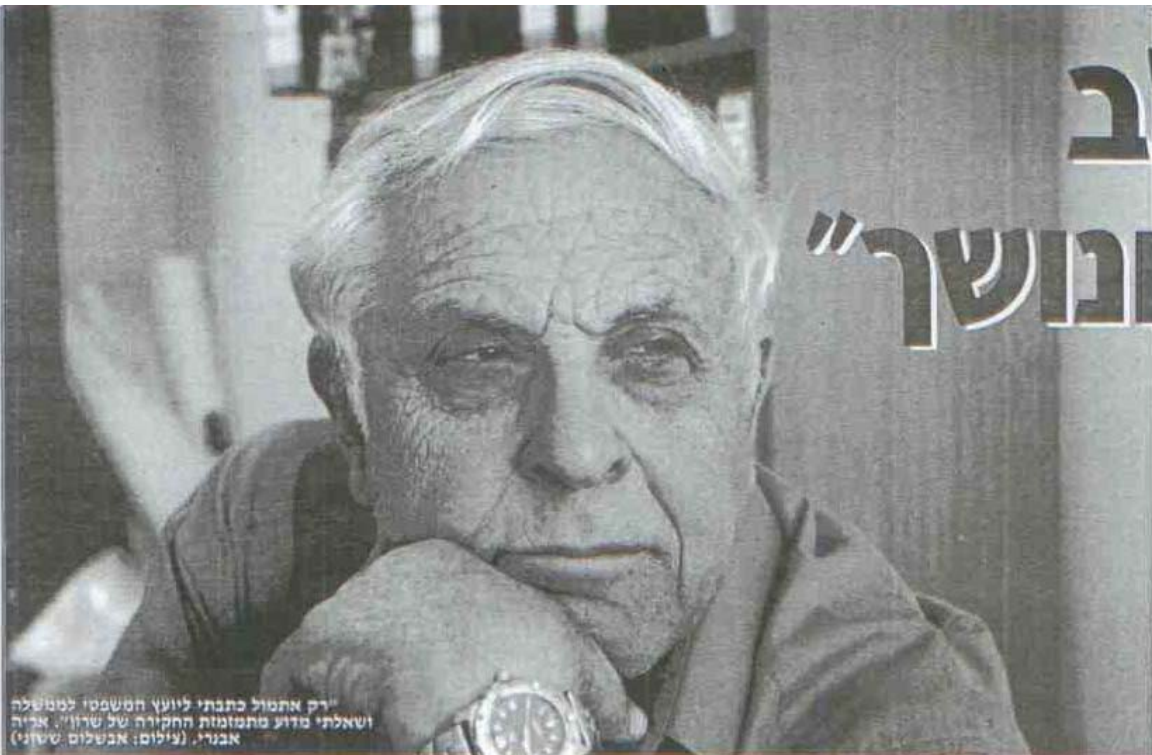

"אני כלב

שנובח ונושר"

מעיד על עצמו העיתונאי הוותיק אריה אבנרי, מי שנטל על עצמו את משימת המלחמה בשחיתות ועומד בראש עמותת אומ"ץ, הפועלת למינהל תקין וצדק חברתי • כעת הוא חונך את ספרו ה-22 "חידת פישמן", ביוגרפיה על איל ההון אליעזר פישמן, אותו הוא מכנה דווקא "אדם ישר" אך גם ממנו לא חוסך ביקורת • "שילמתי מחיר יקר על המאבקים שלי וכל הזמן אני שואל עצמי למי אני עמל", אומר אבנרי, "אבל מישהו צריך לעשות את העבודה הזאת והמלחמה בשחיתות היא דרך החיים שלי. 35 שנה אני נאבק ועדיין לא התעייפתי"

מאת: יעקב בר-און

ב-95 פרסם העיתונאי אריה אבנרי את הספר "שלטון הכסף" שבו הפנה את הזרקורים ל-28 מאשי אצולת המסון בישראל, אוליגרכים בשפה ערבית - שאליהם התייחס שם לא בדיוק כבכפפות של משי. כעת, עשר שנים אחרי, הוא מפרסם ספר ביוגרפי - "חידת פישמן", בהוצאת ספרית מעריב - על אחד מכ"ח אנשי הכח בספר ההוא, אליעזר פישמן. במה זכה איל ההון שרישומו ניכר ברוב ענפי המשק העיתונאי הוותיק, לזום עתיד וכיות בירת המאבק בשחיתות, פרש ב-99 מעיתונו במשך עשרות שנים, ידיעות אחרונות, לאחר שחש שגמרו לו שם את הטוס, וכעת זמן וזנח את הקווים לתחרים ביסעריב, "העיתונות בערה בי". הוא מצייח, "ראיתי שאני יכול להתפרנס בלעדית אבל הסרו לי המלחמות שהיו לי ככתב לוקח כלכלי, הרי אומרים שחיילים ותיקים כיתום אלא נמוגים. בתנתות החרשה המשיך בכתיבת-החקיר בתחום הכלכלי, עד שהזמן על-ידי הוצאת הספרים של העיתון לכתוב משהו בעקבות "שלטון הכסף". אריה בחר בפישמן, דוגמה לאיל-הון שבנה את עצמו במי דיו, מבלי לשער שסרבו הראינות העיקש היה יואל לשתק עמו מעולה - "הגם שבסמן קיימת הודטה ב-83" לא כתבתי עליו בעיתות."

ל"אחר שמלאו לי 60, אולי הגיע הזמן, מה גם שאני יודע שאין לך כוונות-רשע", אריה נזכר במפגש שהתקדם מרתק עם מי שלא פעם העסייר כאיש-מסתורין, לכולם הגיע אריה עם פנקס שלוף ולא עם רשם קול בהיכון, כרבים מעמיתיו למקצוע. "בשדה המוקשים שבו אני פועל, יש רבים שלא פותחים את הפה כשהם רואים מכשיר הקלטה", הוא מעיד. הפתעה מסקרנת נוספת נרשמה כשפישמן, מבצעי "ידיעות אחרונות", זרם עם עיתונאי שעבר מהעיתון הזה אל המתחרים, והתכוון מראש לפרסם את הספר בהוצאת הספרים שלהם.

ככל שהוא צועק בנידון, אריה מרגיש שיש המבקשים לסתום פיות בהקשר הזה. "לפני שנה וחצי פנו אלי שני כמאים צעירים ובאו לראיין אותי לסדרה לשרון הראשון על הון ושלטון", הוא מספר. "שש שעות הם ישבו אצלי ואמרתי להם כל מה שיש לי להגיד על הנושא, כולל הקשר בין

"ברגע שהעיתונות משרתת את השלטון ועיתונאים משרבבים את ההשקפות הפוליטיות שלהם לכתבתם, זאת לא עיתונאות אמיתית. הכל ביזנס. אגודת העיתונאים של היום היא לא מה שהיתה פעם ונחלשה מאוד. מועצת העיתונות התרסקה. המו"לים עושים ככל העולה על רצונם"

שרון - מה זה שאמנון אברמוביץ' מתאר אותו כאתרוג שלא נוגעים בו? אצלי הוא היה תמיד קרין ודרדרי - לבין איש העסקים הישראלי-אמריקאי אריה נגרי, שבמפעלים הכימיים שבשליטתו, במספרין חיפה, מייצרים חומרים מסוכנים. ראת את הסדרה הזאת? גם אני לא! עד היום לא שידרו אותה ודי אפשר לנחש מה עלה בגורלה. אוכזר ראש הממשלה מפרו רוח קרב במפרשי של אריה. "רק אתמול כתבתי טעם עמותת אומ"ץ, שאני עומד בראשה, ליועץ המשפטי לממשלה, מני מוזו ושאלתי מדוע מתמוזות החקירה של שרון לאחר שנגמרה ההתנתקות", הוא מציד.

עיתונאי ללא כוונת דון

אני מטה את איש-יחי חזרה אל ספרו "חידת פישמן" ומזכיר לו מה שאמר לפני עשר שנים בניהם של הסתייגות, כשהוציא לאור את ספרו "שלטון הכסף": "הגעתי למסקנה שרבים מהם ומגברי המשק - י. ב.א) פועלים בתחום האפור, אמנם בלי לעבוד על הוויק, אך תוך כדי עשיית תרגילים שאדם מן היישוב לא עושה". - אם ניתן להבין שהדברים ההם כוונו גם לפישמן, האם אפשר החדש מוציא אותו מתחללה ולעיל? "איה מוציא אותו?" אריה משיב כשחיוך ממור נמוך על פניו. "אם קראת את הספר בעיון, לא קראת שם שפישמן הריץ מניותיו לא קראת את הקשר העסקי שלו עם נציב מס ההכנסה לשעבר, יאיר רובינביץ' וזה שהוא העסיק את יוחאי שוחט, בנו של של הוואר ל"שעבר", כשר במאה אחוזו בחייון פישמן לא חף מהשטיקים שאני כונה ב"שלטון הכסף". אבל מה - בתשואה לאזורים, הוא נחשב בעיניי לאדם ישר למרות כל התמוזים. אני רואה אותו כדוגמא למיליארדר שעשה את

זה מחפשים אילי ההון בתקשורת

פישמן הוא מאילו ההון הבלטים ששלחו ודעות אל התקשורת על שלווחותיה ששונות כמנוף לעסקיהם האחרים. אריה, שנרמם באחרונה לכתיבת הספר עליו, מעודו לא התלהב מהסגנו הסוער בין ההון לתקשורת. כבר ב-90 התבטא בצורה שאינה משומעת לשתי פנים שיאני חושב שכניתי אילי ההון לתקשורת היא תופעה שלילית שעלולה להיות לרועי, ומבלי שמים אמר אותם דברים אך השבע ב"איון לתוכנית טלוויזיה. אתה נביא - אני שואל. "אני לא רוצה להגיד שיש לי חוש נבואי", הוא משיב, "אבל יש לי חוש ריח ואיתו הכנתני כבר לפני שנים מה מסתור מאחורי כניסת אילי ההון לתקשורת. אם לאדם יש מפעל לחבלים, נאמר, זה ביוזם סוחר שלא מעניין את הציבור הרחב אלא אם כן יצא לבורסה. כשאל הון בכנס שתקשורת, הוא מצפה שפישמן ישיב כאן דעה-קל שתצוור לו בראש עליו, לא כל שכן במקרה של בעלות צולבת

"זעקי ארץ מושחתת"

כמה מילים על ארוה אבנרי, 69. שכותרת מאמר שפרסם החדש בבטאון אומ"ץ - "זעקי ארץ מושחתת" - אומרת הכל לגביו, האיש, בן למשפחה דתית, הוא יליד תל-אביב, סאליה, למקום מורשים ויקרתי בולטת המדינה, חזר לארץ שנים רבות ברח-אפעל, מאז שהחזיר מהצבא, באמצע שנות ה-50, הוא בעיתונות, כשאת רוב שנותיו בה עשה ב"ידיעות אחרונות". לצד כתיבתו העיתונאית חיבר ספרים בנושאים בתחומים, פוליטיים וכלכליים. במקביל ספריו האסטרטגיים האחרון בהם הוא "צער נידול גביים" - מגלים אצל מי שהיה מתלוצץ עיב הראינות, פן שובב וחסר עקבות בניגוד לדימוי העולה ממאבקיו הציבוריים ומפעולותיו בעבר כיוזר האונד הארצי של עיתונאי ישראל. תחביבו הנדול הוא פיסוק השחמט. במהלכו השוגים הוא מתגלה כשחקן מובהק במשחק המלכים - מחושב והרפתקן גם יחד. עד המט הבא שניחתי...

"רק אתמול כתבתי ליועץ המשפטי לממשלה ושאלתי מדוע מתמוזות החקירה של שרון". אריה אבנרי. (צילום: אבשלום טישני)

כספו בלי לרמות. הוא לא רמאי ויודע לזהות רמאים. כשאברהם שפירא המנות, שלי היה סיפור שלם עם הספר "הגבר", שפרסמתי עליו, הציע לו לרכוש את "שיחיו כרמלי", פישמן ביק את הנושא ונילה ניסיון לעבוד עליו, יוד מהעניין. אבל זה לא עושה אותו צדיק.

ספרך נפתח בחורף '46, לאחר השואה. אתה מתאר שם את בני משפחת פישמן מבריחים את הנבול מבריית-המועצות לניוסלובקיה, בדרך ארצה, בקור מקפיד ובדממה מוחלטת. מאחר שאמרו להם לשתוק לבל ייתספו, אליעזר או בן שנתיים או שלוש, לא הוציא הגה נם כשאברה לו נעל בדרך. הוא מספר לך שמה הוא יודע לשתוק. מה, אם כן, הביא אותו מתאום למתוח את סגור-לבו?

"בצניעות, ככל האפשר, אני יכול לומר על עצמי שיש לי היכולת להניע לאנשים שברוך כלל מטורים. כזה היה יעקב לוינסון והמנכ"ל הכל-יכול של בנק הפועלים שהתאבד - י. ב.א, שהיה חשך בצורה בלתי רגילה ולא ידבר עם אף אחד. הוא לא האמין לעצמו אפילו. אבל איתי הגיע לפעם כזה שיערב אותי בצוואה שלו. שם המשחק זה אמון. הם יודעים שאני עיתונאי שממלא את תפקידו אבל ללא כוונת דון. לכן, שר הוציר לפני שנים, פנתם ספיר, די קיבל לפני מותו בחוב את העובדה שאני מחבר הספר עליו, למרות כל השחיתויות שחשפתי."

בצעם, לא היית זקוק להוצאת ספרים כדי להוציא את הספר הזה... "איו הוצאת ספרים?" "הרי לו היית מבקש ממנו, הוא היה שם על השולחן קש מני כל סכום הנתון להוצאת הספר, הלא כן?"

"כאן צריך להבחיר משהו - אף פעם לא כתבתי ביוגרפיה מוזמנת, בניגוד לאי אלה מחברי העיתונאים. מעולם לא הייתי חרב, או, להשכיר, איש מאלה שכתבתי עליהם ספר לא ביקש ולא ראה אותו לפני פרסומו. זה כולל את פישמן שלא הציב בפניי תנאים ונבולות."

אלמלא כן, לא מן הנמנע שהיה דורש להוציא אי אלה קטעים לא נחמוזים לגביו, כמו מנהגה של אסתר, אמו ניצולת השואה, להשתכר מדי יום השואה או תקע ענותן להבין שהאיש אינו נדיב במיוחד עם קרוביו שלא ממשפחתו הנועזת. קרוב לוודאי שהיה דורש לצנזר גם את דברי יו"ר הכנסת לשעבר, דן תיכון, שתיאר אותו כנדול הספקולנטים שגרים ב-83" להתמוזות הבורסה. "יש שני סוגי ביוגרפיות. או שאתה כותב על אדם מברכה שזן וזן ואף אף אחד לא בא בעצונתו, בטח לא גיבור הספר שכבר איגנו איתנו. למשל, ביל כנילסון, למשל, ינאל אלוין - כך יותר קל גם אם ישנם עדיין בני-משפחה - או שאתה כותב על אדם חי שאמור לסמוך עליו, ואתה לוקח על עצמך סיכון ארוך בכך שהוא לא קורא את הספר לפני הפרסום. לו הייתי שוגה בפרטים על פישמן, הוא היה מסוגל לשפר אותי למרות שיתוף הפעולה שלו. מצד שני אין מצב שהייתי מוציא הוצאת א

שלמעלה מעשרים שנה מתנדבת במדים במשטרה. "אתה מאמין שמישהו יצליח לנקות את המדינה הזאת?" היא שואלת ונותנת כתף לפעילותו הבלתי מתפשרת של אישה. "שירוף, שיעשה מה שהוא רוצה", זוהי אומרת. "אם הוא נהנה מזה, למה לא?"

"נהנה?" - נו, טוב, אריה משתמש בתיאור מערבוני כדי לתאר את תחושתו - כפי שהש בצלפים המנסים לירות עליו מכל עבר וכשהוא עולה על אחד ה"קליינטים" שלו, כפי שהוא מכנה את משופדיו הפרושתים, כולם יד אחת נגדו: יד לוחצת יד. לטענתו תוך כדי הסעיה סביב ספר "הגביר", איים עליו אחד מראשי המשק שאם לא יימנע מחוצאת הספר, "נפרסם גם אנחנו ונבית עליך". אריה לא שעה לאזהרה. הוא הגיע עד בית-המשפט העליון. השופט העליון סיק קבע בפסק דין תקדימי חשוב שזכות הציבור לדעת גוברת על שמיה של שמו הטוב של אדם. וה"חוברת" שהבטיח ה"קליינט" ההוא - היא לא פורסמה מעולם...

- אתה אומר "שילמתי מחיר יקר על המאבקים שלי - כלכלי, מקצועי ובריאותי"; במה דברים אמורים?

"כלכלי - אם לא השעות הרבות שאני מקדיש במאבק בשחיתות, יכולתי לעשות די הרבה כסף מתלטורות. מקצועי - התחקירים המאומצים שלי גובים גם מחיר מקצועי. בריאותי - לא מפתיע שאחד כסוגי, עם האיזמים שמגיעים אלי, נמצא במתח כל הזמן. בסופו של דבר, אני לא בנוי מפלדה".

- יד על הלב, כל מאבק בשחיתות עזרו במשהו?

"השחיתות לא נעצרה. היא גואה כל הזמן וה"קליינטים" שלי עולים לגדולה. אבל יש לי הרגשה שהדברים מהלחלים ובסוף ישיגו את שלהם".

- מה זה "עולים לגדולה". במקביל למאבק סביב "הגביר", אסרת מלחמה על אחד מהח"כים הצעירים דאז. ומה יצא? - הוא נהיה שר הבריאות, ראש העיר ירושלים וכעת הוא מ"מ ראש הממשלה ושר האוצר ואתה נשארת אותו אריה אבנרי. הכלבים נובחים והשיירה עוברת!

"אני כל הזמן שואל את עצמי למה אני עמל. במקום זה יכולתי לעסוק בכיף בלצ'ר את עצמי ואת משפחתי. אבל מישהו צריך לעשות את העבודה הזאת של המאבק בשחיתות. אפשר לשבת בשישי בערב ולקטר ולילול; גם זאת דרך, אבל בלי מאבק זה לא ילך. לא אסתום את הפה ואמשיך להיאבק. אני כלב שנובח. אני כלב שנושר. לפחות אני עושה מאמצים לעצור את שירת השחיתות. אולי לי ולכל העוסקים בכך אין עדיין מספיק כוחות אבל המאבק חייב להתחיל מהיכנסהו".

- בעוד שאינך מתעייף, כדברך, רוב אישי הציבור המועמדים לדון אינם מגיעים לידי הרשעה!

"משהו חורק במערכת המשפטית. זה מתחיל בפרקליטות שלא תמיד מגישה מספיק ראיות, נמשך כשופטים שלא פוסלים את עצמם, כשהוא הזה צריך להיעשות ומגיע גם לבית-המשפט העליון, שם קורה שלא מטפלים בעבירה של הפרת אמונים. אנשים מתעשרים דרך היותם בשלטון. אחד מהם הוכרזו קודם. ומעניין גם מה שתפקיד מנכ"ל משרד ראש הממשלה מבא בבא הזמן לאלה שממלאים אותו. אני מקווה שטיפול העמותה שלנו ייתן את התשובה על השאלה הזאת".

- על הרקע המציאות שאתה מתאר, התקשורת יוצאת דופן ורוחצת בנקיון כפיה? לא הייתי אומר את זה. אפילו לתחום העיתונאים החוקרים חרזו תפוחים דקורים ולא אפרים. זה מצטרף לרשימה של כוכבי טלוויזיה שדי חוסמים לי את הדרך, לאתר שבהיותי יור אגודת העיתונאים דאגתי להביא להעמדתם לדיון על עברות אחרות, ואיתם גם המרילים של עיתונאים שמסיבותיהם הם עוצרים תחקירים".

- ב-90, "בשאלות אישיות" עם יעקב אמנון טענת שהעיתונות הישראלית, כולל האלקטרונית, נמצאת באחת השעות הקשות ביותר. משנת השתפר ב-15 השנים האחרונות? לא, המצב נהיה יותר חמור. ברגע שהעיתונות משרתת את השלטון ועיתונאים משרבים את ההשקפות הפוליטיות שלהם לכתיבתם, זאת לא עיתונאות אמיתית. הכל ביזום. אגודת העיתונאים של היום היא לא מה שהייתה פעם ונחלשה מאוד. מועצת העיתונות והרסקה המרילים עושים ככל העולה על רצונם".

- ואתה?

"אני לא אפסיק את דרך החיים שלי - המלחמה בשחיתות. 55 שנה אני נאבק ועדיין לא התעייפתי..."

הפרטים הלא נחמדים לגבי האיש, אם לא כן, היתה יוצאת ביוגרפיה סכרינית. פישמן קיבל את הספר כמו כולם רק לאחר השלמתו ובשבוע הבא אפגש איתו לפגישת-סיכום. אם יגלה יותר מדי שביעות-רצון, אחשוש שנכשלת במשהו".

- לאורך כל שעות פישמן שצברת, האם תוכל לקבוע מיהו - גאון פיננסי או מחטף?

"גם וגם אם כי בהקשר שלו, למילה 'מחטף' יש משמעות אחרת. הרי הוא לא מהמר בקינז. פישמן הוא שילוב נדיר של מוח אנליטי ושל איש-עסקים ברמה בינלאומית, בעל מעוף ותוון. תוך כדי השיחות שלנו עקב באינטרנט קי יד אחד תנועות המסכנות בעולם. כשפתאום הבדן שמוה לעשות עסקה על איזה מטבע, היה נותן פקודת-מכירה בעשרות מיליוני דולר. ראיתי זאת כמהמאה הגדולה בשבילי וכגילוי של אמון, כשאפשר לי לשמוע שיחות אלה. הכי מצא חן בעיניי שאם הוא סיכם מזיד, הוא לא חזר בו. מדהים היה לראות כיצד גלגל עסקאות-ענק בלי להשקיע פרטה מכיסו והכל מהלוואות ארירות מהבנקים".

- זה לא... שראבלוף?

"זה לא ישראלבלוף אלא שיטה מדהימה לגלגל הלוואות בהיקף עצום. אם אני מגיע לחמשת אלפים שקל אובדראפט, יורדים לחיי מהבנק עשר פעמים ביום, בעוד שאנשים כמוהו זוכים לאשראי שנראה כחטר גבולות".

נלחם באומ"ץ

גם אם הספר מתרכז בפישמן, מאחורי דמותו מוגשת מעין היסטוריה של הכלכלה הישראלית ב-50 ויותר השנים האחרונות. "זה דרש ממני להשקיע בספר הזה יותר מאשר ברוב הספרים הקודמים שלי", אומר אריה. למרות השקפת הזמן הבלתי נדלית הזאת, הוא משקיע הרבה מטרצו בעמותת-טיפוחיו, אומ"ץ - "אזרחים למען מינהל תקין וצדק חברתי ומשפטי" - המשך ישיד לעמותת "אמיתי" שייסד ב-89; שני גופים שמימן לא אות מכיסו ו"בעיניי הם מעין המשך לישראל המתנדבים" משנות ה-50.

התנועה לאיכות השלטון, בראשות ע"ד אליעד שרא, "גולת" לא פעם כותרת מאומ"ץ. נסיונות בעבר למנוע את שני הגופים העלו תרס. לדברי אריה, שרגא לא ניאות לרוסציה בהנהגת גוף מאוחד, זכולם פוחרים ממנו, אריה מעיר. "אבל אני מכיר אדם אחד שלא פוחד. מובן מי זה".

"יש הגבלים ברורים בין שני הגופים", הוא מוסיף. "הם נוהרים שלא לגעת במערכת המשפטית מסיבות שניתן לנחש אותן, ואילו אנחנו לא עושים חשבון לאף אחד. אני לא מצטלם עם שרון כמו שהיגני וקרי שרגא...". (י.ב.א) הצטלם איתו. אצלנו אף אחד לא מקבל משכורת. הכל בחתנבות".

בהתנדבות - ותוך כדי סיכון אישי. אריה מדבר על הצעות-שודר שהופנו אליו טעות מן לפתיחת מסערה לאשפית המטבח הכי הפרטית שלו, רעייתו, זיוה, איזמים טלפוניים ושדבים מהם מגיעים אליה, התנכלויות ולדבריו גם ניסיון אחד לרצח, באמצעות רוצח שכיר, שמסיבות מסיבות הוא מנע מלהכבד עליו מילים בעקבות צו איסור פרסום. לטענתו, הוגשו נגדו לא פחות מ-22 תביעות-דיבה - כמספר ספריו - ומעולם לא הורשע.

כשקוראים ברוב עניין את הספר החדש, ניתן להבין את ההאטה שחלה אצלו בקצב הוצאת הספרים בהשוואה לעבר. בספר יש ריכוז עצום של מידע שאותו אריה דלה בעצמו. "אני שייך לדור העיתונאים הישן וכבזה אף פעם לא נעזרתי בתחקרנים ומעולם לא העסקתי חוקים פרטיים", הוא מצייץ. "לעומתי, מנגנון שלם מקיף כתבים וחוקים ממנו של מוסי גילת ב"דיעות אחרונות". אני מסתובב בחצי הארץ ומגיע גם לקיבוצים המרוחקים ביותר כדי להשיג את החומר הנחון לי".

דון קישוט

אריה אבנרי הוא בשר מבשרה של התקשורת בארץ ויש לו בטן מלאה על רבים ממרכיביה; איש מוחסס למדי, בלי מאמץ-יתר "להתחמם", שהשטיד לא פעם כאופוזיציה של איש אחד, גם כשמילא תפקידים ציבוריים כמו יור אגודת העיתונאים. שאלה כמו האם אילי התון נהנים מיהם מועדף בתקשורת, מתסיסה אותו. "זה מתחיל מלמטה, מהעיתונאים שמתלקקים" הוא קובע. "לא זמזם הייתי בחתונת הבת של השכן שלי, גבי לסט, בעבר מפקד משטרת תל-אביב. הייתי צריך לראות איך הם רצו להתחבך ביצחק תשובה. הפרץ הגיע לעיירהו גם לכלל הציבור יש נשיה מלוותית להתבטל בפני הגברים".

"דון קישוט", מכנה אותו בחיבה זיוה, וזגתו,